

Granskning av Psykoterapeututbildningen vid Göteborgs universitet

Bedömargruppen består av universitetslektor Camilla von Below vid Stockholms universitet, professor Lennart Lorås vid Högskolen på Vestlandet, Bergen, Norge, universitetslektor Jan Carlsson vid Örebro universitet, studeranderepresentant Emelie Stark från Lunds universitet samt professor emeritus Rolf Holmqvist vid Linköpings universitet. Holmqvist har varit ordförande i bedömargruppen. Uppdraget har bestått i att utvärdera psykoterapeututbildningen och komma med förbättringsförslag och andra rekommendationer. Granskningen görs på uppdrag av Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet.

Före platsbesöket träffade granskningsgruppen företrädare för utbildningsledningen vid ett digitalt möte 8 september. Platsbesöket skedde 9 november. Innan dess fick bedömargruppen tillgång till dokument från utbildningen. Gruppen skapade före platsbesöket ett digitalt dokument som innehöll preliminära kommentarer och frågor. Detta dokument utgjorde underlag för gruppens slutliga bedömning.

Utbildningens struktur

Utbildningen ges med tre inriktningar: psykodynamisk (PDT), kognitiv beteendeterapi (KBT) och familjeterapi. De två första inriktningarna ges på Psykologiska institutionen, familjeinriktningen på Institutionen för socialt arbete.

De flesta kurser läses separat på de tre grenarna men cirka en tredjedel av kurserna läses gemensamt på KBT och PDT. De kurser som läses gemensamt är introduktionen, etik och juridik, vetenskaplig metod och det självständiga arbetet. Dessutom läses på sista terminen en kurs om psykoterapi och evidens gemensamt. Några av lärarna tycker att det är naturligt att den större delen av undervisningen om psykoterapeutisk metod sker separat eftersom man är mån om att studenterna på varje gren ska få tillräckligt mycket undervisning i inriktningarnas specifika metoder. Andra menar att det vore möjligt att studera till exempel det som i forskningen kallas för gemensamma faktorer i psykoterapi på gemensamma kurser.

Bedömargruppen menar att det kan finnas flera fördelar med att läsa fler kurser gemensamt. En är att det kan öka förståelsen för de andra terapiinriktningarna, särskilt med tanke på att den legitimation som utbildningen kan leda till är en generell psykoterapeutlegitimation och att psykoterapifältet rör sig mot mer integrativa modeller. Diagnostik och andra typer av

bedömningar kan till exempel i viss mån läsas på gemensamma kurser. Det kan också vara naturligt att undervisningen i generella principer när det gäller förhållningssätt och hur man skapar och konsoliderar behandlingsrelationen studeras gemensamt och att man först därefter fokuserar på grenspecifika tekniker. Ett sådant upplägg skulle också kunna understryka den gemensamma forskningsbasen för psykoterapi.

Lärarbemanning och lärarkompetens

På listorna över lärarbemanningen på utbildningarna framgår det att alla utbildningarna har kompetenta och erfarna lärare. Det framgår dock inte vilken omfattning varje lärares uppdrag har. En hel del lärare är externa och har enbart enstaka föreläsningar. Balansen mellan fast anställda lärare och externa lärare ter sig rimlig.

De flesta lärarna har omfattande klinisk erfarenhet. Däremot är det endast ett fåtal av de fast anställda lärarna som har disputerat inom ämnet. En del av de timarvoderade lärarna har forskningserfarenhet. Det framgår inte vilka av de fast anställda lärarna som har pågående forskning inom området. Bedömaregruppen menar att det är angeläget att fler av de fast anställda lärarna, och i viss mån även handledarna, både har en forskarutbildning och har pågående forskning inom utbildningens område. Med nuvarande lärarsammansättning finns det en risk att balansen mellan teori, praktisk erfarenhet och forskningsbaserad kunskap inte är optimal.

Utbildningsterapier och klinisk handledning

På PDT-grenen kommer utbildningspatienterna, utom i undantagsfall, till psykologmottagningen på universitetet. Familjeterapeuterna träffar sina patienter på sina arbetsplatser och så är även fallet för KBT-terapeuterna. Det förefaller rimligt att studenterna på alla grenarna har samma möjlighet att träffa sina patienter i utbildningslokaler. Det kan ibland vara svårt att hitta utbildningspatienter på arbetsplatsen. Att träffa dem på mottagningen gör det också lättare att introducera olika typer av forsknings- och utvärderingsprojekt på dessa terapier. Med tanke på bristen på forskning inom detta område på GU vore detta ett lovvärt första steg.

Fördelen med att träffa utbildningspatienter på den egna arbetsplatsen är att man då får använda sina nya kunskaper på den typ av patienter som finns på den ordinarie arbetsplatsen.

Även om studenterna har fasta anställningar är frågan om klinisk nytta och efterfrågan i hälso- och sjukvården på de kunskaper som utbildningen förmedlar viktig.

PDT-studenterna träffar patienterna i de två längre terapierna två gånger i veckan. Om detta normalt sker i institutionens lokaler försvårar det möjligheten för studenter utanför Göteborg att gå på utbildningen i den mån de inte har möjlighet att själva hitta patienter som vill gå i terapi två gånger i veckan på sina egna arbetsplatser, vilket sannolikt kan vara svårt för många.

En viktig aspekt av patientarbetet är att de studerande får god kunskap när det gäller hur deras metoder kan användas för olika typer av patienter, och särskilt för patienter med komplex problematik, till exempel inom specialistpsykiatri.

Det tycks saknas skriftliga rutiner och planerade ekonomiska möjligheter till förlängd handledning i de fall en student blir underkänd i sitt patientarbete på utbildningen. Eftersom de kliniska handledarna i viss mån är externa behöver det finnas en ekonomisk buffert och stöd från institutionen om de ska kunna ge ytterligare handledning till en student med målet att hjälpa denna att bli godkänd.

Teoretisk och empirisk forskning

På KBT-grenen är litteraturen relativt ny och knyter väl an till aktuell empirisk forskning. Så är delvis även fallet på familjeterapigrenen. Forskningen inom fältet familjeterapi, ofta kallad systemisk behandling, spretar, och det vore möjligen klokt att ha en tydligare röd tråd i undervisningen här.

På den psykodynamiska grenen är litteraturen äldre och består till stor del av psykoanalytiska klassiker. Forskningsanknytningen, om man med detta menar empirisk forskning, är på flera kurser otydlig eller obefintlig. De teoretiska delarna på denna gren präglas av en traditionell psykoanalytisk syn på terapi. Denna teori har självklart haft avgörande betydelse för den moderna psykodynamiska terapins utveckling. Det är dock tveksamt om en sådan inriktning på studierna gör de studerande skickade att utföra den sortens behandlingar som modern vård på vårdcentraler och psykiatriska kliniker kräver.

Vi rekommenderar att utbildningen på PDT-grenen i större utsträckning fokuserar på modernare psykodynamisk litteratur som mer direkt tar upp begrepp med forskningsstöd som anknytning, mentalisering, affektmedvetenhet, behandlingsallians och, samspel i terapirelationen. Läser man äldre litteratur bör den diskuteras tillsammans med nyare litteratur. Det är viktigt att undervisningen och litteraturen ger studenterna inom PDT ledning i hur de ska omsätta teorierna i terapeutiska förhållningssätt och interventioner för patienterna, det vill säga ställer frågan "Hur gör man?". Samtidigt bör det betonas att ett reflekterande och öppet utforskande förhållningssätt är grunden för psykodynamisk terapi. Det är viktigt att denna aspekt av den psykodynamiska traditionen bibehålls.

Psykoteraputers professionella utveckling samt färdighetsträning

Ett viktigt inslag i moderna psykoterapeututbildningar är träning av tekniska och relationella färdigheter och övning i att utveckla en reflekterande inställning till patienten och till sig själv. Studenterna behöver lära sig och reflektera över hur teorin kan omsättas i förhållningssätt och aktiviteter. Vid platsbesöket framkom det att KBT-grenen har en del sådana moment, familjeinriktningen har det i mindre utsträckning och PDT-linjen knappast alls. Flera moment av sådan träning kan säkert göras gemensamt, som förmågan att utveckla en positiv behandlingsrelation, att uppmuntra patientens motivation för förändring, att hantera slitningar i behandlingsrelationen, att utveckla ett öppet och nyfiket sinnelag i terapisituationen. Andra förmågor behöver man arbeta med grenspecifikt.

Det finns i viss mån inslag av självkänedom på familjegrenen och på KBT-utbildningen, men inte på PDT-grenen. Utbildningens grenar bör fundera över hur studierna kan kompletteras med utbildningsinslag som bidrar till de studerandes självkänedom och reflektion över den professionella utvecklingen, gärna tillsammans med studenter från de andra grenarna av utbildningen i möjligaste mån.

Forskningsbasen för utbildningen

Forskning om psykoterapi förekommer endast i begränsad omfattning vid de två aktuella institutionerna vid Göteborgs universitet. I viss mån kan detta bero på svårigheter att få forskningsanslag. Men det kan också hänga samman med att intresset för empirisk forskning på detta område är svalt. Det kan finnas skäl att fundera över om institutionerna eller fakulteten skulle kunna göra riktade satsningar för att skapa en grund för empirisk forskning inom psykoterapiområdet: Studenternas examensarbeten skulle kunna bidra till

datainsamlingen och i vissa fall vara en grund för publiceringsbara artiklar. I arbetet med examensarbetet är det viktigt att olika typer av metodiska och teoretiska inslag presenteras. Förutom effektstudier kan studier från patientperspektiv, fallstudier och annan processforskning rekommenderas. En annan förbättring som skulle kunna vara till gagn för kommande psykoterapiforskning är att studenterna skriver masteruppsatser, så att de kan gå vidare till en doktorandutbildning på ett enklare sätt. Detta skulle också kunna stärka den lokala forskningen inom området.

Uppsatser

Uppsatsskrivandet är ofta en hög tröskel i studier till psykoterapeutexamen eftersom de studerande kan känna sig främmande inför de akademiska kraven. De examensarbeten vi sett är välskrivna och intressanta. Det är utmärkt att man har en formaliserad och nedskrivna granskningsmall för uppsatserna.

Både lärare och studenter framhåller att de flesta studenter i första hand går utbildningen för att fördjupa sin kliniska kunskap, inte för att de är intresserade av forskning eller vill skriva uppsats. Att väcka nyfikenhet för empirisk forskning med olika metodologi och perspektiv (såsom patientperspektiv) kan vara ett sätt att visa forskningens relevans för det kliniska arbetet. Flera lärare inom området visade också engagemang för detta.

Arbetslivskontakt

Det förefaller inte finnas något organiserat utbyte mellan utbildningarna och representanter för arbetslivet. Ofta kan ett sådant samarbete med representanter för till exempel hälso- och sjukvårdsverksamheter bidra till att hålla utbildningar aktuella och att de studerande kan få inblick i och kunna möta behovet hos de patienter deras terapier avser att hjälpa. Även om sannolikt de flesta av de studerande redan har anställningar är det angeläget att de kunskaper utbildningen ger uppfattas som relevanta för arbetsplatserna. Frågan är naturligtvis komplex. Å ena sidan har sjukvården behov av terapeuter som kan arbeta inom de ramar av ekonomisk och annan natur som finns. Å andra sidan bör den forskningsbaserade kunskapen vara en ledstjärna för hur utbildningar ges. Det kan till exempel innebära att de studerande lär sig att genomföra längre terapier än de som primärvård, och i viss mån specialistpsykiatri, nu erbjuder.

Studerandeflytande

De studerande vi träffade var överlag positiva till utbildningen, såväl undervisning som handledning, och hur utbildningen är upplagd. Vi vill dock tillföra några synpunkter som vi fångade upp. Studenterna på PDT-grenen uppskattade det fokus som nu finns på grundläggande psykoanalytiska teorier. Vi föreslår dock att detta fokus kombineras med nyare teorier och förhållningssätt inom PDT, båda vad gäller kortare och längre terapier.

Det är inte längre möjligt att välja mellan olika kurser på termin 6 på grund av ekonomiska skäl. Detta minskar studentinflytandet och möjligheter till fördjupning inom specialområden. Det finns fortfarande möjlighet att förutom vuxenterapier få handledning och utbildning på terapier för barn och ungdomar. Detta uppskattades av studenterna.

Det poängterades att evidenskursen med fördel skulle kunna läggas tidigare i utbildningen, åtminstone till en plats före uppsatsarbetet. Några studenter upplevde att det var höga krav på formalia i examensarbetet och att detta möjligen förflyttade fokus från arbetets innehåll. Detta upplevdes dock även positivt då det förbereder för eventuellt framtida forskningsarbete. Studenter som inte planerar att forska menade att strikta krav på formalia kan ligga utanför förväntningarna för ett praktisk "hantverkar"-program.

Vissa studenter efterfrågade forum för att diskutera personliga problem som kan uppstå i samband med studierna. Studenterna upplevde att handledarna är stöttande och anpassar sig planeringsmässigt efter deras individuella livssituation. Däremot önskas ett större fokus på omhändertagande av studenterna. Några föreslog schemalagda möten som skapar utrymme för att tala om svårigheter och problem i samband med studierna.

Systematisk uppföljning

De dokument vi fick tillgång till visar att det sker systematiska utvärderingar av varje kurs. Intrycket är att systemet för att utvärdera utbildningarna, både med hjälp av studentutvärderingar och i kollegiala sammanhang, fungerar väl. Dokumenten och intrycken vid platsbesöket tyder på att det finns ett starkt intresse att utveckla och förbättra utbildningarna. Studenterna är överlag positiva på kursutvärderingarna men det finns också kritiska synpunkter, vilket förhoppningsvis visar att studenterna är engagerade i sina utbildningar och intresserade av att förbättra dem.

Sammanfattning

Sammantaget uppfattade vi att både lärare och studenter var positiva till utbildningen och såg den som värdefull. De tycker att de får med sig värdefull kunskap som är användbar i yrkeslivet. Studenter på samtliga grenar upplever att de olika delarna på utbildningen hänger ihop: teoretisk undervisning, handledning och uppsatsskrivande.

Det vi särskilt vill understryka när det gäller förbättringsmöjligheter är att utbildningarna bör knytas tydligare till aktuell forskning och kunskap inom området. Detta gäller både hur undervisningen rent konkret vilar på empirisk forskning när det gäller texter och föreläsningar och hur man bygger upp en forskningsinfrastruktur, där lärare och studerande kan delta på olika sätt.

Vi menar också att det är viktigt att utbildningen har kontakt med olika verksamheter inom hälso- och sjukvården så att man vet att utbildningen ger kunskaper som är användbara i praktiken. Visserligen bör akademiska lärosäten ha frihet att basera sin undervisning på en bredare kunskapsbas än den som för tillfället efterfrågas av avnämare. Det centrala är att utbildningen bygger på relevant kunskap. Men en professionsutbildning kan inte avlägsna sig alltför mycket från de förutsättningar som samhället runtom ger.

Som en sista punkt vill vi trycka på att psykoterapiforskningen alltmer fokuserar på terapeuters färdigheter, i vid mening. Det gäller både hur man rent konkret utför interventioner och hur man reflekterar över samspelet i terapin och terapeutens egna reaktioner. Vi vill uppmuntra utbildningarna att utveckla en större bredd när det gäller färdighetstränande och reflekterande inslag.

Rekommendationer

Granskningen har lett fram till att vi föreslår följande konkreta förändringar:

- Forskningen inom psykoterapiområdet behöver få en ny start vid båda institutionerna, till exempel genom att man inrättar tjänster för psykoterapiforskning, ger fast anställda lärare möjlighet att forska/doktorera inom sin tjänst eller ger ekonomiska och tidsmässiga möjligheter för lärare knyta sig till pågående psykoterapiforskningsprojekt på andra institutioner, lokalt eller nationellt.

- Undervisning om forskningsmetoder och hur de används för att granska psykoterapeutiska texter och metoder bör komma tidigt i utbildningen
- Träning i terapeutiska förhållningssätt, både av praktisk och av reflekterande art, bör förstärkas och om möjligt göras gemensamt

Linköping 2023-12-16

För granskningsgruppen

Rolf Holmqvist

PSYKOLOGISKA INSTITUTIONEN

DOKUMENTÖVERSIKT

Innehåll	Dokumentets placering: Mapp
INTRODUKTIONSREVE	
Introduktion till utbildningen och materialet	Underlag från institutionen
STYRDOKUMENT, PROTOKOLL, RAPPORTER M.M.	
Utbildnings- och kursplaner inklusive listor över kurslitteratur	
Kursplaner	Uppdelade på institution och eventuellt inriktning
Litteraturlistor	Uppdelade på institution och eventuellt inriktning
Utbildningsplan	Gemensam för programmet
Lokal examensbeskrivning	Gemensam för programmet
För utbildningsverksamheten relevanta styrdokument, rutiner och PM	
Handläggningsordning klagomål från studenter om avvikelse från studiereglerna	Universitetsgemensamt dokument, finns under gemensamma
Regler för studier på grundnivå och avancerad nivå	Universitetsgemensamt dokument, finns under gemensamma
Regler för examination på grundnivå och avancerad nivå vid Göteborgs universitet	Universitetsgemensamt dokument, finns under gemensamma
Rutin för hantering av klagomål	Dokument vid respektive institution
Principer för att utse examinatore	Finns under respektive institution

Policy för kursbudget och bemanning	Finns under respektive institution
Rutiner för kursplaner och litteraturlistor	Finns för respektive institution
Mall/instruktioner för att skapa ny kursplan, litteraturlista	Finns för respektive institution
Formulär för revidering av kursplan, litteraturlista	Finns för respektive institution
Programnämndens sammansättning och uppdrag	Gemensam för programmet
Vem gör vad inom utbildning, rollfördelning på institutionen	Finns för respektive institution
Lista över studentrepresentanter 20xx-20xx	3 vakanta platser i programnämnden, inga studentrepresentanter under perioden
Dokument som beskriver löpande uppföljnings- och utvecklingsverksamhet	
Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling	Finns under Om utbildningsutvärdering med extern bedömning
Lokal kvalitetssäkring av kurser och program	Finns för respektive institution
Viktiga datum (årshjul) för utbildningsledare och kursansvariga	Finns för respektive institution
Handlings- och verksamhetsplaner och ev. uppföljningsdokument	
Institutionernas handlings- och verksamhetsplan	Finns för respektive institution
Protokoll/minnesanteckningar från programråd, referensgrupp med arbetsliv m.m.	
Anteckningar från programnämnd	Finns under gemensamma dokument
Policydokument/rutiner för arbete med jämställdhet	
Jämställdhetspolicy	Samhällsvetenskapliga fakultetens policy finns under gemensamma dokument
Likabehandlingsgrupper, -ombud	Finns under respektive institution
För mer information om arbete med jämställdhet, se: <ul style="list-style-type: none"> • Institutionernas verksamhetsplan, handlingsplan • Formulär för revidering av kursplan, litteraturlista 	

UTBILDNINGSPRELATERADE DOKUMENT	
Kursguider/motsvarande	
Beskrivning av kursstruktur i Canvas	Se respektive institution
Canvaslänkar	KBT- och PDT-inriktningarna: https://canvas.gu.se/courses/40807/assignments/syllabus Familjeinriktning: Finns under Institutionen för socialt arbete
Urval av scheman och dokumentation som beskriver undervisningsformer och lärarbemanning	
Scheman	Finns för respektive institution
Beslut om examinatorer, samtliga läsår/terminer för nuvarande programomgång	Finns för respektive institution
Bemanning av kurser	Uppdelade på institution och eventuellt inriktning
Urval av examinationsuppgifter	
Urval av examinationsuppgifter, inklusive bedömningskriterier	Finns under respektive institution och eventuellt inriktning
Urval av självständiga arbeten med bedömning	
Urval av självständiga arbeten	Finns under respektive inriktning
UTVÄRDERINGS- OCH UPPFÖLJNINGSPRESENTAT	
Kurs och programrapporter	
Kursrapporter och kursutvärderingar	Finns under respektive institution.
Handledarkollegiet	Finns under respektive institution. Det finns inga dokument för PDT-inriktningens handledarkollegium.
Förbättringsområden Psykoterapeutprogrammet	Finns under Gemensamma
ÖVRIGT	
Lärlarlista	Finns i mappen Övrigt
Relevant statistik	Finns i mappen Övrigt
Länkar till relevanta webbsidor	https://www.gu.se/psykologi/psykoterapeutprogrammet
Studenternas kommentar till föreliggande underlag	Medsynpunkter och tankar om psykoterapeutprogrammet inriktning system- och familjeperspektiv.

	Inga studentsynpunkter från KBT- eller PDT- inriktningarna.
--	--

Välkommen 9 november!

Program för platsbesök av bedömargrupp Psykoterapeutprogrammet

Förmiddag

09.25 Uppstart med utbildningsansvarig

Plats K1 Psykologiska institutionen

09.30 Träff med studenter från Familj, PDT och KBT

Plats K1 Psykologiska institutionen

10.30 Träff med utbildningsledning

Plats K1 Psykologiska institutionen

11.15 Visning av lokaler Psykologiska Institutionen med
Cecilia Bergstad

12.00 Lunch Bedömargruppen

Eftermiddag

13.00 Visning av lokaler Institutionen för Socialt arbete.
Sprängkullsgatan 23.

14.00 Intervju med utbildningshandledare och lärare från
Familjeinriktningen

Plats K1 Psykologiska institutionen

14.30 Paus

15.00 Intervju med utbildningshandledare från PDT-
inriktningen

Plats K1 Psykologiska institutionen

15.30 Paus

16.00 Intervju med lärare PDT- och KBT-inriktningen

Plats K1 Psykologiska institutionen

16.30 Intervju med uppsatshandledare
Familjeinriktningen

Plats K1 Psykologiska institutionen

17.00 Intervju med utbildningshandledare från KBT-
inriktningen

Plats K1 Psykologiska institutionen

Möteslänk: Klicka [HÄR](#). Det är samma länk till alla möten.

Välkomna!

Programnämnden för
Psykoterapeutprogrammet